

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
17:20	17:32	17:42	17:30	17:24	17:40	17:32	17:42	17:41	17:24	כניסת שבת
18:36	18:33	18:37	18:36	18:35	18:37	18:35	18:36	18:37	18:35	יציאת שבת
19:11	19:13	19:15	19:11	19:15	19:13	19:13	19:13	19:13	19:15	ר"ת

לקראת שבת מלכתא

Dirshu
דרשו'ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

להצטרפות לרשימת התפוצה שלחו מייל ל - Dirshu@dirshu.co.il

יום המישי י"ח תשרי תשע"ז | פניני שבת חול המועד סוכות | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

איזו תמונה שנחרטה בנערותו, נתנה לרב מפוניבו? את הכח והרוח להקים ממלכת תורה בארץ ישראל לאחר השואה?

עוגת בצק מיוחדת עם מיני פירות בעיצוב מופלא וריח מיוחד. אותה שנה נבחרתי אני מבין ילדי המשפחה להוביל את משלוח המנות לבית הרב, לא היה מאושר ממני בתבל, אני אשא אל בית הרב את משלוח המנות המכובד... בדמיוני כבר ראיתי את הרב ואת רעייתו מקבלים אותי בקריאות גיל, הרב צובט בלחיי ומכניסני פנימה לשתות יין, והרבנית גודשת את ידיי במיני מתיקה, רגע לפני שיצאתי את הבית אמר אבי ז"ל בני יקירי המתן רגע קט, הוא פנה אל תוך הבית וחזר עם שקית ובה גמרא ממסכת סנהדרין, באותה תקופה החלו להוציא את הש"ס במהדורה מאירת עיניים ואבי חפץ לשמח את הרב בכרך חדש מממהדורה זו.

יצאתי את בית הורי ובידי משלוח המנות המפואר וכן הגמרא, מרוגש עד דמעות הופעתי על מפתן דלת בית הרב ואכן הרב ורעייתו קיבלוני בסבר פנים יפות והודו לי מקרב לב על משלוח המנות, אז הושטתי לרב את השקית ובה מסכת סנהדרין ואמרת: זה מאבא, הרב פתח את השקית וכשראה את הגמרא אורו עיניו!! במו עיניי המשתאות ראיתי את הרב המכובד נושא הפנים עוצם את עיניו בסילודין, ושמחה

עצומה מציפה אותו כמו היה חובק ברגע זה בן זכר אחר עשרים שנות המתנה! הרב לא יכול היה להמתין הוא ביקש מרעייתו אנא במטותא מינייכי הרשי לי לבקש מאיתך לדחות את הסעודה עז רצוני להתחיל ללמוד כמה דפים במסכת מאירת עיניים זו! ובעוד רגליו מוליכות אותו בחדווה להודו לי בחום והתיישב שעות אחדות ללמוד דפים אחדים מן המסכת בעיצומו של יום הפורים, עמדתי שעות אחדות בפתח חדרו והבטתי בו מוקסם ומשתאה נוכח חדות הלימוד והתענוג העצום שהקרין בעת לימודו. זה נתן לי את התנופה ואת הכח!!! ואני, הוסיף הרב כהנמן ואמה, התמונה הזו, במשך שעות בהם אני מביט בעיני הבורקות של הרב באהבתו את לימוד הגמרא, נטעה בי את אותה אהבה ושמחה לתורה הקדושה!!

הרב בנימין בירנצוויג

"אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך" (דברים ל"ג, כ"ט)
אשריך ישראל - לאחר שפרט להם הברכות אמר להם: מה לי לפרוט לכם הכל שלכם (רש"י).

הקב"ה אומר לישראל, אחר שהבטחתי לכם את כל הברכות שבעולם, אם תעסקו בתורה ובמצוות - אשריכם ישראל, כל הברכות שלכם! וכי שייך עדיין לתהות ולשגות בדמיונות על הבלי העולם הגשמיים? מחדד מרן הגאון רבי לייב חסמן זצ"ל, אף אם יגברו על האדם רצונותיו ותאוותיו, אבל אחר שהקב"ה אמר 'אשריכם ישראל' הכל שלכם "עם נושע בה' מגן עזרך", הרי האם שייך לתהות כלל בדמיונות שווא ותעתועים?

אנו פותחים בכל חג ומועד את תפילת שמונה עשרה בברכת 'אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות וקדשתנו במצותיך', להדגיש את השמחה העצומה שהקב"ה בחר בנו והוא מגן ישענו ועזרנו.

זו אולי הסיבה שקוראים פרשת 'וזאת הברכה' בשמחת תורה, להדגיש את השמחה העצומה שיש לעם ישראל שהקב"ה בחר בנו ונתן לנו את

התורה ואת כל הברכות הכלולות בה, כי אנחנו עם מרעייתו וצאן ידו, ולנו אמר 'אשריכם ישראל הכל שלכם', מעתה תפרוץ שמחת התורה בכל עוז בלבו של כל יהודי ויגיל וישיש בזאת התורה אשר נתן ה' לעמו ישראל.

***

מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצוק"ל ראש ישיבת פוניבו, זכה להקים ממלכת תורה בארץ ישראל, לימים שאלוהו מתי והיכן קיבל את התנופה רבת המרץ להרבות פעלים לתורה בלא להרפות? רבי יוסף שלמה נשען לאחור והחזיר את השומעים לתקופת ילדותו: ילד קטן הייתי אז, התגוררתי עם הורי בעיר קוהל שבליטא, בהתקרב יום הפורים רבתה התכונה בביתנו, זמן מה לפני פורים כבר בישרה לנו אימא ע"ה כי אנו עומדים לאפות עוגה מיוחדת כמשלוח מנות עבור הרב, אמא אפתה

'שמחת תורה' האחרון של ראש ישיבת חברון, הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל

התלמיד הצעיר 'שלום שבדרון' לא יכול היה לראות את רבו בצערו והוא נעמד לדבר...

במיוחד למראה רבו ראש הישיבה, הוא רקע ברגליו ולא נתן מנוח לנפשו על שרואה את רבו במצב כזה, כלוא בייסורי נפשו על שמחת התורה הכבושה. והנה התלמיד קם ממקומו וביקש את רשות הדיבור. לפלא היה הדבר בעיני חבריו, הלא הבחור שלום מרדכי לא היה מהדברנים בישיבה, מה גם שהאווירה העכורה ששרתה בבית ראש הישיבה, לא

בדיוק התאימה לדרשות. אך שלום מרדכי שקיבל אכן את רשות הדיבור, לא שת ליבו אל מה שקורה סביבו, הוא החל לדבר בלהט כשזיעה קרה ניגרה על פניו. וכה היתה דרשתו: מעשה באחד מגדולי האדמו"רים אשר היה גדול בתורה, ויחד עם זאת חננו הקב"ה בעושר רב. פעם ספינתו שקעה בים ויחד עמה רוב אוצרותיו, כאבו היה גדול מנשוא, אך הרבי התגבר על צערו, הוא נעמד על יד מפתן הדלת, הרים את עיניו השבורות כלפי מעלה, ואמה הגמ' במסכת סנהדרין

רבי שלום שבדרון זצ"ל

דף מ"ו ע"א אומרת: 'אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה אומרת? קלני מראשי קלני מזרועי, אם כן, המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך, ק"ו על דמן של צדיקים', אמר האדמו"ר: 'במשנה זו כתוב שאדם ששרוי בעגמת נפש, הוא גורר כביכול את השכינה שתצטער יחד עמו, מעתה - המשיך האדמו"ר - אם אני אצטער אגרום לשכינה שתצטער אף היא, אם כן - סיים האדמו"ר - לכבודו של הקב"ה, אף במצבי הקשה הזה, לא אצטער.'

בהתרגשות עצומה סיים הבחור ר' שלום את דבריו, והחל מיד לשיר שיר שמח, כל הבחורים נסחפו אחריו בשירה השמחה.

קול השירה גבר והאווירה העכורה שהיתה עד כה בחדר, החלה מתהפכת באווירת שמחת החג. ראש הישיבה עם כל כאבו ומחלתו נדבק אף הוא באווירה החדשה וחיך של שמחה נשפך על פניו, הוא הזדקף מעט, וביקש משני הבחורים שעמדו לידו לתמוך בו, ובמאמץ עילאי הוא נעמד על רגליו וביקש להצטרף למעגל הרוקדים.

אין מילים שיוכלו לתאר את התרגשות הבחורים, בראותם את רבם שב לעצמו ורוקד איתם בשמחת התורה, להט של שמחה פרץ מהלבבות, וקולות השירה והריקודים בקעו עד לב השמים, הנה זוכים התלמידים, האריות שבחבורת ישיבת חברון, לרקוד עם רבם בשמחת התורה האחרונה בחייו.

הרב ישראל ליוש

'שמחת תורה' בעולם הישיבות ובהיכלי התורה, אינו דבר של מה בכך. הריקודים, השירה, השמחה, הם עבודת ה', לא פחות מעבודת התפילה בימים

הנוראים שקדמו לשמחת תורה. השמחה איננה

שמחה מהשפה ולחוץ, היא שמחה פנימית עמוקה על אשרינו הגדול בהיותנו העם הנבחר למלך מלכי המלכים, בכלל. ועל התורה הקדושה שנתן לנו, וזכינו לשוב בעמלה ולשמוח ביגיעתה, בפרט. הרגלים המרקדות והפה המפזז, הם שליחים נאמנים של המוח והלב היודעים ומרגישים את השמחה האמיתית בלימוד התורה. וההתרגשות הזו, היא זו שמביאה את בני התורה, הוגיה ועמליה, לקפוץ ולרקד, לפזז ולכרכר בכל עוז לפני ה':

בספר 'קול חוצב' מסופר על שמחת התורה בשנת תרצ"ד בישיבת חברון, ראש הישיבה הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל כבר היה חולה במחלתו האחרונה ממנה לא קם. הוא שכב במיטתו, ולמגינת לבו לא היה באפשרותו לשמוח עם בני הישיבה בהיכל הישיבה. אווירה עצובה שכנה שם בבית, הלא עז חפצו של ראש הישיבה להיות ברגעים קדושים אלו עם תלמידיו, ולכבד את התורה כראוי וכיאה לה, אבל גופו לא נתן לו, הוא מרותק היה למיטת חליו.

בצהרי יום טוב, טרם החלו ההקפות בהיכל הישיבה, נכנסו לבית ראש הישיבה כמה תלמידים מובחרים, ובאחת אורו פניו של ראש הישיבה, הוא הזמינם להיכנס לחדרו, הם עשו כמצוותו והחלו מפזזים משירי החג. ראש הישיבה אזר את שארית כוחותיו ובא אל השולחן כדי לשיר עם תלמידיו, אך השמחה לא היתה שלמה, בזיכרון התלמידים עלו המראות הנעלים מהשנים הקודמות בהם היה רבי משה מרדכי רוקד בכל עוז בבית המדרש, שמח בשמחת התורה בכל נפשו ומאודו, והנה כעת כואב ודואב הוא, וכל רואה מבחין כי השמחה והשירים ששרו שם היו מהולים בעצב, בכאב ובייסורים.

בין התלמידים היה שם תלמיד צעיר, שמו שלום מרדכי הכהן מי שלימים נודע כמגיד הנודע רבי שלום שבדרון זצ"ל, התלמיד הצעיר נחרד

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

בשנים עברו היה רגיל רבינו להתפלל מעריב של שמחת תורה בישיבת גאון יעקב והציעו לו שיקחו אותו ברכב לפני יו"ט כדי שלא יטרח בהליכה לשם ואמר שעדיף להישאר בבית עד השקיעה להרויח עוד כמה דקות של מצות סוכה ואח"כ ללכת ברגל

הנהגותיו של מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א בסוכות ובשמחת תורה

ישיבה בהקפות

שח רבינו: הגר"ח הקפיד שלא לשבת כל זמן ההקפות בשמחת תורה מחמת כבוד ספרי התורה שמסבבים עמם את הבימה, ואפי' בצד בית הכנסת לא הקל לשבת שלא רצה לסמוך על מחיצה של בני אדם ע"י שעושים מעגל סביב הס"ת, אלא ישב כל הזמן עם הס"ת בידי. ואמר רבינו דה"ה דאין לשבת בשעת הקפות מתחת לעזרת נשים אפי' יש שם צורת הפתח או פי תקרה יורד וסותם זהו מחיצה בדיני רשויות שבת אבל לענין זה אינו נחשב מחיצה להפסק.

ורבינו היה עושה בשמחת תורה הקפה ראשונה עם הס"ת ואח"כ עומד במקומו בקרן מזרחית דרומית של האולם במשך זמן כל ההקפות וקריאת התורה

ואעפ"י שלא מאריכים כ"כ בריקודים, מ"מ, יוצא שרבינו צריך לעמוד על מקומו כשעתיים.

לגעת בויעה

רגיל רבינו להזהיר, דאם אדם רוקד לכבוד התורה ומזיע הרבה, ואח"כ נוגע בחולצה שלו המלאה זיעה חייב ליטול ידיו, כפי שנוגע במקומות המטונפים. וכמבואר בביאור הלכה סי' קס"ד ד"ה שיש.

עוד רגע מצות סוכה

בשנים עברו היה רגיל רבינו להתפלל מעריב של שמחת תורה בישיבת גאון יעקב. והציעו לו שיקחו אותו ברכב לפני יו"ט כדי שלא יטרח בהליכה לשם. ואמר שעדיף להישאר בבית עד השקיעה, להרויח עוד כמה דקות של מצות סוכה ואח"כ ללכת ברגל, ורק בשנים מאוחרות נאלץ לנסוע מקודם, ושהה בסוכת הישיבה עד השקיעה.

תפילת גשמים

שח לנו ח"א שליט"א ששנה אחת הגישו את רבינו להיות ש"ץ לתפילת מוסף דשמחת תורה, וראה שהיו עיניו זולגות דמעות בבקשת 'תפילת גשמים'. וגם שנחלש יותר היה ניגש לתפילת גשם, ולתפילת מוסף היה

ניגש מישהו אחר

קראו באמצע קריאת התורה לעליה בחדר השני

עובדא הוי בשמחת תורה בביהכנ"ס הרמב"ן ברובע היהודי ב-ים שבאמצע קריאת התורה בבית הכנסת קראו להגאון רבי א. שליט"א לחתן בראשית במנין השני, והסתפק מה עליו לעשות שהרי מבואר בשו"ע (סימן קמ"ו א) דאסור לצאת ולהניח ספר תורה כשהוא פתוח, ועל זה נאמר 'ועוזבי ה' יכלו' ולבסוף עזב באמצע

מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

קריאת התורה וקיבל חתן תורה, וכשסיים שם במנין השני חזר להמשך קריאת התורה במנין הראשון ע"כ. ושמעתי שרבינו הגר"ח קנייבסקי שליט"א אמר על המעשה הנ"ל שלא טוב עשה הגאון הנ"ל בתרתי, גם בתחילה שעזב באמצע קריאת התורה כדי לקבל חתן בראשית דאסור לעזוב ס"ת כשהוא פתוח, וגם כשחזר ועזב את המנין השני אפילו בין הקרואים, שהרי אסור לעזוב אף בין הקרואים רק לצורך דבר גדול עכ"ל. אמנם כשסיפרתי את הדברים לרבינו הגראי"ל שטיינמן שליט"א אמר שטוב עשה הרב א. שליט"א ד"עוזבי ד' יכלו' לא שייך היכן שעוזב לשמוע את דבר ה' וכאן הרי עזב כדי לשמוע את דבר ה' במנין השני ושפיר עשה. וסיים רבינו שליט"א שכך ראוי לעשות" (שיעורי הגרמ"ב זילברברג שליט"א פר' בראשית תשע"ד)

(כאיל תערוג תשע"ה)

כשהתגורר בניו יורק, לא היתה סוכה בכל דירה והיו אוכלים וישנים בסוכות גדולות. באותם שנים גרו באיסט סייד גדולי ישראל ואדמו"רים ובסוכות ארעו מפגשים מעניינים. רבינו בלט אז כשהיה יושב כל היום בסוכה למרות הקושי לשבת במקום ציבורי פתוח לקהל ולעסוק בלימוד

מצות סוכה בהידור, ועת הרצון והשמחה המיוחדת של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל

ניכר היה שהוא חש בקדושתה בלי הרף, הן בזהירות יתרה מדברי חול בסוכה והן בשמחת המצוה. אחד התלמידים סיפר שבסוכות אף פעם לא וויתר מלהביא את ילדיו להתברך ממנו בסוכתו דווקא, שכן ניכר היה שזו עת רצון ושמחה מיוחדת אצלו. בערב שמחת תורה היה נשאר בסוכה עד הרגע האחרון! ניכר היה שקשה לו להיפרד ממצות הסוכה.

שמחת תורה

בליל שמחת תורה היה הולך כל שנה לשמוח עם קהל עדתו תושבי קריית מטרסדורף. בכל מהלך ההקפה הראשונה שהה בביכנ"ס נוסח ספרד. בריקודו בהקפה זו היה נושא את ספר התורה הקטן שנכתב עבורו במיוחד, בתחילת ההקפה היה מוריד את ספר התורה לילדים שיוכלו לנשקו. פעם כשיצא משם, תיאר לבן שיחו איך

היתה נראית שמחת ההקפות בישיבת מיר באירופה, והתבטא: "די וואנט האבען גיגאסען" – הקירות נטפו זיעה!

בישיבה היה מקבל את ההקפה האחרונה והיו שרים בפניו את שני השירים שהיו קרובים לליבו – 'צמאה לך נפשי' בניגון הישיבת, ו-'כה אמר ד' זכרתי לך חסד נעורייך', והיה שרוי אז בדבקות עצומה. לאחר התפילה היו כל בני הישיבה מלווים אותו לביתו בשירת "כה אמר", כשעברה תהלוכה זו ברחובות קריית מטרסדורף, היו מרפסות הקריה מתמלאות בכל בני השכונה. טובי רבניה ובניה היו יורדים בעצמם מבתם ונותנים כבוד לתורה ולנושא דגלה ביום חגה. מעמד כביר זה של כבוד התורה, לא יישכח ממי שראהו. היו שבאו ממרחקים לראותו. אחד התושבים שעוסק בקירוב רחוקים סיפר שהביא במיוחד כאלו שנצרכו לחיזוק, לראות מעמד זה ולתקוע בליבם את כבוד התורה.

(פתוך מגדלתו ומרוממתו)

גם את מצות סוכה קיים בכל פרטיה והידוריה, הוא מיעט מאוד בימי החג לצאת מהסוכה מחשש לדעת ה"יסוד ושורש העבודה" שיש ביציאה ממנה משום הפסד מצות עשה. בתחילה כשהתגורר באיסט סייד של ניו יורק, לא היתה סוכה בכל דירה והיו אוכלים וישנים בסוכות גדולות

מתחת לבניינים. באותם שנים גרו באיסט סייד גדולי ישראל ואדמו"רים ובסוכות ארעו מפגשים מעניינים. וסיפרו שכנים שרבינו בלט בזה כבר אז שהיה יושב כל היום בסוכה למרות הקושי לשבת במקום ציבורי פתוח לקהל למשפחות וילדים ולעסוק בלימוד. בהנהגה זו המשיך כל השנים שכמעט ולא יצא מהסוכה בחג וראו עליו בחוש את דברי רבי אליעזר (סוכה כז) "משבח אני את העצלנים בחג". קשה היה לבטל אותו ממצות סוכה ואפילו

במצוות אחרות שניתן לדחות דחה. פעם הביע רצון ללכת לבקר חולה אחד אבל הדגיש בפני איש שיחו: נעשה זאת אחרי סוכות. גם כאשר הוצרך לצאת בסוכות היה עושה חשבון לכרוך זאת עם יציאה אחרת כדי לא להפסיד זמן יקר ממצות סוכה.

פעם הוזמן לאירוע מצומצם שהתקיים בחוה"מ סוכות במעמד גדולי הדוה, למרות שאמרו לו שהאירוע יתקיים בסוכה, לא רצה ללכת, למרות שעצם הכינוס היה חשוב בעיניו, וזאת משום שלא רצה לצאת מהסוכה. העסקנים שהזמינוהו לחצו, ולבסוף הוא נעתר, אך בדרכו חזרה התאונן שאיך זה שהסכים לצאת מהסוכה ולהפסיד ממצוה זו.

גם כשיצא מחמת הכרח, נשמר מאוד שלא להירדם חוץ לסוכה, אף מים הידר שלא לשתות חוץ לסוכה. פעם שהה בישיבה באחד מימי חול המועד בחדרו שליד בית המדרש, אולי לפני שמחת בית השואבה בהיכל הישיבה ורצה לשתות מים וירד שתי קומות לשתות בסוכת הישיבה.

לפתע, מול תאי הגזים, נזכר אחד היהודים הקדושים הללו, וקרא מנהמת ליבו: "אחים יקרים! היום שמחת תורה!!! אמנם אין לנו ספר תורה לרקוד עמו, ואפילו לא חומש או סידור, אבל דבר אחד יש לנו, ואיש לא יוכל ליטלו מאתנו: יש לנו את הריבונו של עולם בכבודו ובעצמו!!!"

מרן הגרא"מ שך זיע"א: "אני מקנא באותם יהודים! הלואי שהייתי זוכה לרגע אחד של קרבת אלוקים כדוגמת זה, לו הם זכו..."

החיים... כי כשיש אמונה אמיצה בלב - מאום לא יוכל לה... גם ברגעים הקשים ביותר - זוכר היהודי כי הינו בן לעם הנבחה, בן לעם המרום "אשר בחר בנו מכל העמים", ואזי - הוא מאושר לנצח! את הסיפור הזה סיפר רבינו, בין השאה, גם במעמד נעילת הכנסיה הגדולה השישית.

לאחר שסיים לספר את סיפורו - אמה: "יהודים יקרים! ידענו מה עבר על עמנו בכל הדורות, כמה סבלנו במשך אלפי שנות גלות, אולם

מה החזיק אותנו בכל אותן שנים? מה העניק לנו את הכח לעמוד ולהתקיים? רק האמונה באלוקים חיים ובתורת הנצח - היא שהחזיקה אותנו וחזקה את ליבנו!!!"

בהזדמנות אחרת, במעמד הפתיחה ל"ירכי כלה" תשמ"ד, כאשר סיים רבינו לספר את המעשה הזה - קרא ברגש: "רבותי, אני מקנא באותם יהודים! הלואי שהייתי זוכה לרגע אחד של קרבת אלוקים כדוגמת זה לו הם זכו, באותו ריקוד מרום עם הריבונו של עולם! האם תיתכן הנאה גדולה מזו? הנמצא תענוג גדול מזה?

אדרבה, אם יודע מאן דהוא על מציאותה של הנאה גדולה מזו - יעלה ויעמוד כאן על הבימה וישמיענה... הרי זה נקרא לחיות חיי עולם הבא בעולם הזה!"

רבינו ידע והכיה, כי אין אושר גדול יותר מאושרו של היהודי הזוכה להתדבק בבוראו, והדברים בפשוטם ממש!!!

(אורחות החיים - מרן הגרא"מ שך זצוק"ל)

מעשה נורא, אשר יש בו כדי ללמד על הדרגות הנישאות, אליהן העפילו יהודים בדורות קודמים, דווקא מתוך יסוריהם, בזכות אמונתם האמיצה בריבונו של עולם, ובזכות הידיעה הברורה כי אין מאושר ממי שזכה להימנות על בניו חביביו, גוי אחד בארץ - היה רבינו, מרן הרב שך זצוק"ל, מרבה לספר ברבים בהזדמנויות שונות, וכך סיפר:

בתקופת השואה האיומה, עמדה קבוצת יהודים מול תאי הגזים, בדרכה לעלות על המוקד על קידוש שמו יתברך. היהודים הללו ידעו היטב

את אשר לפניהם. הם ידעו כי עומדים הם למסור את נפשם, וכי ממתנינם הם להוצאת גזר הדין, שנגזר עליהם בשל היותם יהודים, אל הפועל. הם עמדו ערומים, צפופים ודחוקים, וסביבם כלבי השמירה ההולכים על ארבע וההולכים על שתיים.

אולם אז, לפתע, נזכר אחד היהודים הקדושים הללו וקרא מנהמת ליבו: "אחים יקרים! היודעים אתם איזה יום היום? הרי היום הוא יום שמחת תורה!!! אמנם אין לנו ספר תורה לרקוד עמו, ואפילו לא חומש או סידור, אולם נוכל לאמץ אל ליבנו, אבל דבר אחד יש לנו, ואיש לא יוכל

ליטלו מאתנו: יש לנו את הריבונו של עולם בכבודו ובעצמו! הוא נמצא איתנו בכל רגע, ועמו אנו יכולים לרקוד! ובכן, הבה יהודים יקרים, נצא בריקוד עם הריבונו של עולם!" - סיים היהודי את דבריו המרגשים.

חבורת הקדושים נענתה להצעתו של חברם. בו במקום, פצחו בריקוד סוחף לנגד עיניהם המשתאות של הרשעים הארורים ימ"ש. ריקוד עם הריבונו של עולם. ריקוד על שפת גיא ההריגה, ברגעים האחרונים של

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

באמצע הדרך התקלקלה המכונית ונאלצנו לשוב כלעומת שבאנו. כשסיפרתי לו על כך אמר לי: כך טוב יותר, משום שהצלחת להרויח עוד פרק זמן של מצות סוכה!

מצוות לא מניחים על הרצפה! • לקט הנהגות הסטייפלר זצ"ל המלמדות על חביבות מצות ישיבה בסוכה ומצות ארבעה מינים

הסטייפלר זצ"ל

על גבי כסא, באמרו כי מצוות לא מניחים על הרצפה. הנהגה מעניינת נוספת שניכרה בבחירת ארבעת המינים, אותו תלמיד הבחין כמה וכמה פעמים, שכאשר בחר אתרוג ושילם עבורו, ולאחר מכן נמצא עבורו אתרוג מהודר יותר - תמיד היה מעדיף את הראשון שלקח ושילם עבורו, גם אם היה פחות מהודר, וזאת, על אף שבעל האתרוגים היה רוצה שיחליף ויקח את המהודר יותר. (דברי שיי"ח)

הנהגות שונות, המלמדות על חביבות מצות ישיבה בסוכה ומצות ארבעה מינים, מובאות בספר "ארחות רבינו", אודות הסטייפלר זצ"ל: אחד מתלמידיו סיפר כי בשנת תשל"ב הציע לו אדם להסיע אותו בהושענא רבה ברכבו לכותל המערבי. הוא שאל את הסטייפלר אם רצונו להצטרף לנסיעה זו, אך הוא מאן וטעמו עמו: חבל לו להפסיד כל רגע ממצות סוכה... "אני נסעתי", המשיך התלמיד לספר, "אלא שבאמצע הדרך התקלקלה המכונית ונאלצנו לשוב כלעומת שבאנו. כשספרתי לו על כך אמר לי: כך טוב יותר, משום שהצלחת להרויח עוד פרק זמן של מצות סוכה!..." ביציאתו מן הסוכה נהג הסטייפלר לנשק את הדפנות מרוב חביבות של מצוה! חביבות זו ניכרה גם כלפי ארבעת המינים - הסטייפלר לא הניח את הלולב על הרצפה, גם בעמידה, והקפיד תמיד להניחם על שולחן או

תמהה האשה: "האם את צריכה לעשות הכל לבד, וכי אין לך עוזרת???" והרבנית ע"ה משיבה כשבת שחוק על פניה: "אני העוזרת!... מה לא טוב בי?..."

לקראת יום היארצייט החמישי של הרבנית הצדקנית, מרת בת שבע אסתר ע"ה, אשת חבר למון רבינו שיבלחט"א, • מקבץ הנהגות נפלאות לעילוי לנשמתה הטהורה.

כל סדר היום היה סביבו, החל מהשכמת הבוקר מוקדם מוקדם, ובהמשך היום כולל תפילת מנחה גדולה וערבית עם הזמן, וכן בכל דבר: נוסף עוד (מובא בספר 'באר שבע'), כי הרבנית ע"ה סיפרה ששנים רבות הייתה מכינה בעצמה אפילו את היין. היא הייתה סוחטת בעצמה אשכולות של ענבים כדי לייצר יין במו ידה, וכן לא ויתרה על שום טירחה בהכנת מאכלי השבת, ועשתה הכל לבד. פעם אחת הזדמנה לבית אישה תושבת חו"ל. היה זה ביום חמישי סמוך לשבת, ולפתע היא מבחינה כי הרבנית מנפה קמח ומכינה תבשילים לכבוד שבת המלכה. תמהה האשה: "האם את צריכה לעשות הכל לבד, וכי אין לך עוזרת???" והרבנית ע"ה משיבה כשבת שחוק על פניה: "אני העוזרת!... מה לא טוב בי?..." "יה"ר שנזכה, שזכותה תגן ותסייע לכלל ישראל, וכשם שהייתה לעזר ואחיסמך כאן, כך תמליץ טוב עלינו למעלה במרום. אמן. (דברי שיי"ח)

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

בשני העשורים האחרונים לחייה, הייתה הרבנית ידועה ומפורסמת מאוד, ומאות רבות של נשים (וגם אנשים), צבאו לפיתחה לעצה ולברכה, לחיזוק ולעידוד. נדמה היה כי 'החיים האירו לה פנים' והכל הלך לה בקלות... אך לא רבים יודעים כי ההיפך הוא הנכון. פעם, בשעה של זמן רגוע ושקט, חשפה הרבנית ע"ה לאחת מבני הבית את הסוד הגדול שטמון בה: "מיום שנישאתי לבעלי הגדול, הרב שליט"א, כל הזמן עמדה דמותו לנגד עיני! בכל פעולה, בכל מעשה, אני בודקת אם זה יועיל לו בלימוד התורה, או חלילה יפריע לו מלשקוד על דלתות היראה. כך זה היה בכל הלידות של הילדים שיחיו. הרב שליט"א לא היה מעורב כלל, כך זה היה בכל צורכי הבית, בקניות, בישולים, הכנות. הוא היה טרוד בנושאים אחרים, בנושאים של סדרי לימוד וכתבת חידושי תורה. כך זה היה גם בגידול הילדים, בהכל, דבר ראשון השיקול הוא- מה יהיה טוב עבור הרב.

כאשר הגיע מורי וחמי זצ"ל לירושלים בצעירותו, הוא התחיל מיד ללמוד לבה, שעות ארוכות ישב ולמד, פעם עבר שם הרב בענגיס זצ"ל, רבה של ירושלים, וראה אותו שקוע בלימודו, והטרידה אותו העובדה שהוא לומד בלי חברותות, שמא לומד הוא בצורה עקומה!?

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: איך מגיעים לערבות התורה, למדרגה של דביקות עצומה בתורה

אדם חייב ללגום 'שמן קיק', אוי, כמה זה מה, אבל אם יפנים שבזה תלויה בריאותו השלמה, הוא יפתח יחס חם ואוהב לשמן הזה!... אתמול ביקרתי חולה בבית החולים, ה' ירחם. לא אשכח את המחזה הזה. נתנו לו לאכול שתי כפיות של לבן... כמה שמחה הייתה בחדר, כמה שמח החולה הזה. הוא אמר בהתרגשות: "אני מתחיל לחיות!!!" מה זה שתי כפיות לבן? מה זה הטעם של לבן? אבל לאחר שבועיים שהיה אסור לו לאכול כלום, ופתאום הותר לו לאכול לבן. שתי כפיות בודדות, והוא הצליח- אין שמחה גדולה מזו. איך הוא אמר? אני מתחיל לחיות... מי שיש לו הרגשה כזו, ידע כזה, מי שחש איזו השפעה יכולה להיות לכל מילה של תורה, יזכה במדרגה מרוממת זו של 'השונה מים לצמא'. הוא ילמד תורה, ויגמע דפי גמרא מתוך צימאון אדיר, מתוך תחושה שהוא חייב, מוכרח להרוות את צימאונו בדף גמרא נוסף, בסימן שולחן ערוך נוסף!

בחור צעיר לומד "שור שנגח את הפרה". אילו היה יודע שברגעים אלו הוא יורה פצצות אדירות מימדים, ואויבים רבים בכל העולם כלים ונופלים ברגעים הללו, שבהם הוא רותח במלחמת התורה בתוך בית המדרש, היה חש במילים אלו מטעמים ערבים, כפי שלא חש מעודו.

כשיש לך ידע כזה, כשאתה יודע למה אתה גורם בלימוד שלך, אתה מתחיל ללמוד בכזה חשק, שאף פעם לא ייגמר לך.

בתל אביב יש חדר-פיקוד שנקרא 'בור'. זהו חדר הפיקוד של כל זרועות הביטחון. אומרים לאדם אתה נכנס ל'בור' הזה, יתנו לך את הכלים, ומרגע זה ואילך אתה תהיה מופקד על מערכת ההפצה של המדינה. אתה יודע מה יש לאדם הזה עכשיו ביד? איזה כוח ניתן לו? לנו יש כוח כזה בארבעה אבות נזיקין! אתה לומד ארבעה אבות נזיקין, אתה מתעמק בקושיות ובתירושים של אבות הנזיקין ותולדותיהם, ואתה מקבל מקור של כוח ועוצמה, שמסוגל להפיץ את כל המזיקים שבעולם. הידיעה וההכרה בכוח הזה מביאה חשק ללמוד תורה. אם תדע שאתה בונה עולמות על ידי התורה - תלמד בהנאה גדולה בהרבה, הנאה שכל הנאות שבעולם לא תשווינה לה. ה'קצות' כותב כי הלומד תורה 'בונה שמים חדשות'. מי לא רוצה את הכוח הזה בידיו?

שישו ושמהו בשמחת תורה

אין הרבה 'ווארטים' מהצדיק ה'באבא סאלי' זצ"ל, והנה אחד מהם: אמרו חז"ל: "השונה מים לצמא, מברך שהכל נהיה בדברו." ר' טרפון אומר, בורא נפשות רבות וחסרונן".

מסביר ה'באבא סאלי': 'השונה מים' - מי שלומד תורה, שנמשלה למים, 'לצמא' - והוא מרגיש הא... הא... צימאון אדיר לתורה, 'מברך' - יש לו כוח מיוחד לברך, 'שהכל נהיה בדברו' - וכל מה שיברך - יתקיים! רבי טרפון אומר עוד יותר מזה - מי שלומד תורה באופן כזה של צימאון, הרי הוא יכול להחיות מתים! - 'בורא נפשות רבות וחסרונן'---

כך השיב ה'באבא סאלי' ליהודי, ששאל אותו על ברכתיו המתקיימות. המעניין הוא, מוסיף הרב יצחק זילברשטיין שליט"א, שאת הווארט הזה אומרים שני גדולי עולם נוספים, הרב הקדוש רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע והגאון רבי יהודה אסאד זצ"ל.

כשיהודי ניגש ללמוד תורה, והוא יודע שמכל תיבה ותיבה הוא מקבל דביקות כזו בקדוש ברוך הוא, עד שניתנים בידו כוחות לשדד מערכות ולברך ברכות - הוא ימצא עד מהרה את המתיקות

והערבות שבלמוד התורה הקדושה.

הגר"י זילברשטיין שליט"א נושא את משלו: ישנם ציבורים שיש בהם שאיפה להיות גיבורים גדולים, כמו מששון הגיבור. יאמרו לבעל-שאיפות כזה: 'תשמע היטב, אם תלגום את התרופה המרה הזו, תהפוך לגיבור גדול, ואלפים יידחקו בדוכנים לממכר כרטיסים בהופעות שלך, שבהן תכופף ברזלים רבי עצמה, האם יהיה לו קשה ללגום את התרופה המרה הזו? האם טעמה המר ימנע ממנו להגיע לפסגת חייו? בכלל לא! כשהוא ייקח את התרופה, ויחשוב על מערכות הברזל שיכופף, יהפוך בפיו הטעם המר למתוק...

אתה מתחיל ללמוד תורה- והיא מרה לך? קשה לך?

אם תחשוב באותם רגעים קשים, שהיצר אורב לך, כי בלימוד שלך אתה מתקרב אל בורא העולמים, מברך 'שהכל נהיה בדברו' - שכל ברכתך מתקיימות, "רצון יראיו יעשה", אז תראה כמה התורה הופכת להיות מתוקה, ותלמד באהבה, עד שיבוא יום והקושי שלך יהיה להתנתק ממנה.

הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

היא סיפרה שהשכירה שני חדרים בביתה: האחד למרן החזון איש זצ"ל, שהגיע למנוחה, והשני לאחותו, אשת הסטייפלער זצ"ל ולבנה הגר"ח קנייבסקי שליט"א. פעם יצאה החוצה ב 2:00 לפנות בוקר, וראתה את החזו"א יושב במרפסת, ועל ראשו עמוד אש, ונבהלה וברחה

הגה"צ רבי אהרן טויסיג מספר על עמלי התורה, שזוכים להיות מרכבה לשכינה, עד שהזוכים רואים את עמוד האש מהארץ עד לרקיע

כשהיה רבי אריה קליין מספר זאת, הראה בהתרגשות את דברי הגמרא (ברכות י"ז ע"ב): שהגויים בני מתא מחסיא 'אבירי לב' הם, לבם לב אבן. שרואים בכבודם של ישראל פעמיים בשנה, כשכל ישראל נאספים ללמוד תורה ב'ירחי כלה', באדר ובאלול, ואחד מהם אינו מתגייה.

וכתבו התוספות: ראית בספר העיתים שחיבר הרב רבי יהודה בן ברזילי ששמע שהיה עמוד של אש יורד מן השמים עליהם בהתכנסותם.

סיפור בן זמננו ("ארחות רבנו" ח"ב. קס"ב), סיפר הגאון רבי אברהם הלוי הורביץ זצ"ל.

בחודש אלול תשל"א, היה בעיר צפת וביקר בבית הקשישה מרת אסתר בן דרלי, נינת הרבי מרוז'ין זצ"ל.

הקשישה סיפרה ששלשים ואחת שנים לפני

כן, השכירה שני חדרים בביתה לחודש ימים: האחד למרן החזון איש זצ"ל, שהגיע למנוחה, והשני לאחותו, אשת הסטייפלער זצ"ל ולבנה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א.

הסטייפלער עצמו כיהן כראש ישיבת "בית יוסף", ולא יכול היה להצטרף אליהם.

פעם אחת יצאה המארכת החוצה בשתיים לפנות בוקר, וראתה את החזון איש יושב במרפסת ומתנועע, ועל ראשו עמוד אש, מרוב בהלה היא ברחת לתוך הבית פנימה.

לסיכום, המקיים מצוה הוא מרכבה לשכינה, עד שהזוכים רואים את עמוד האש מהארץ עד לרקיע, שלפי דברי הרדב"ז זצ"ל ("מגדל דוד". שיר השירים ג, ו) מורה על השראת השכינה וחיבור שמים וארץ.

(מתוך מקרבן לתורה, ראש השנה)

את הסיפור הבא סיפר הגאון רבי אריה קליין זצ"ל, מרבני בודפסט ("בית אברהם", תקס"ט). אמו עליה השלום, היתה ילידת אירשא והכירה את רב העיר הנערץ, הגאון רבי נתן אליהו עהרמאן זצ"ל, בעל "כתב עני" ותשובות "אוצר החיים", בן דורו של מרן החתם סופר זצ"ל. היא סיפרה

לבניה סיפור זה פעמים אין ספור, כדי להמריצם בלימוד התורה הקדושה.

רבי נתן אליהו הגה בתורה יומם ולילה, פשוטו כמשמעו. חלונות חדרו פנו לרחוב הראשי. כל הלילה דלק האור, והעוברים ושבים התבשמו מקול תורתו הערב.

באחד הימים, עמד להיערך יריד בפאתי העיר סוחרים יהודיים נסעו בעגלות טעונות סחורות באשמורת הבוקר, להקים את דוכניהם.

בעברם לפני בית הרב,

נחרדו לראות אש יוקדת על גג הבית. הגגות היו מחופים קש, וכל העיר עלולה היתה להפוך למאכלת אש, חלילה. וכבר היו דברים מעולם.

מיהרו אל הבית, ומצאו את הרב שוקד על תלמודו בעומק העיון - "רבי, רבי! הגג בוער!" זעקו.

מרב ריכוזו, לא שמע אותם הרב.

"רבי, חושה! המלט על נפשך!"

נשא הרב את עיניו מסיפרו, מופתע: "מה הענין?"

"ייצא הרבי ויראה, גג ביתו בוער!" זרזוהו הסוחרים.

סגר הרב את הגמרא בשלוה ושאל: "האם עדיין בוער?"

יצאו והביטו, משתאים לראות שהאש כבתה.

נכנסו ובישרוהו, תוך שהם מתנצלים על שהפריעוהו. שב הרב פתח את הגמרא, וחזר לתלמודו.

התרחקו הסוחרים והביטו אל הבית, והנה, שוב ראו את עמוד האש!

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

סיפורתי למרן הגרש"ז אויערבאך את המעשה, והוסיף לי 'היודע אתה כמה פעמים ביקש רבי חיים טודרס מאנשים שיאמרו לו מחול לך, על שפגע ברבי דוד בהר"ן? אולי עשרות פעמים!...

רבי יחיאל מיכל שטרן מספר על רבי דוד בהר"ן שהתעלף בבית הכנסת שלא אמר את הברכה הנכונה

חסד, ובירך על נטילת לולב, שמתי לב שחסר לו 'הערבות', והערתי לו על

כך. רבי דוד נבהל וחזר לביתו להביא ערבות, ושוב בירך "על נטילת לולב".

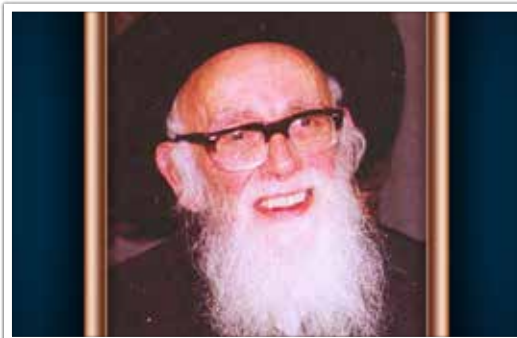
שוב הערתי לו: "רבי דוד, הרי להלכה קיי"ל שבאופן זה מברך 'על נטילת ערבה'; מרוב צעה, התעלף רבי דוד בהר"ן בבית הכנסת, על כך שלא אמר את הברכה הנכונה.

ועתה, בחורים יקרים, מיצר אני על כך מאוד, שהרי זה כבר היה לאחר מעשה, ולמה הייתי צריך להעיר לו ולצערו? ולכן אבקש שתאמרו לי 'מחול לך'.

לאחר כמה ימים סיפורתי למרן הגרש"ז

אויערבאך את המעשה, הוסיף הגאון ואמר: "היודע אתה, כמה פעמים ביקש רבי חיים טודרס מאנשים שיאמרו לו 'מחול לך', על שפגע ברבי דוד בהר"ן? אולי עשרות פעמים!..."

(מידות והנהגות טובות, הרב יחיאל מיכל שטרן)

הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

על נטילת ערבה...

הצדיק רבי חיים טודרס הרשלר משערי חסד, חלה ואושפז בבית החולים, וביקש מכמה בחורים שיבואו להתפלל אצלו ביום הכיפורים.

גם אני הייתי ביניהם.

אחר התפילה ביקש מאיתנו, שמאחר ופגע בעבר ברבי דוד בהר"ן, לכן הוא מבקש מאיתנו שנאמר לו 'מחול לך'.

גברה סקרנותנו לדעת, מה פגע רבי חיים טודרס ברבי דוד בהר"ן, אבל

הוא לא רצה לגלות. כבחורים שובבים אמרנו לו: 'אם לא תספה, לא נאמר לך 'מחול לך'...'.

מחוסר ברירה נאנח וסיפר לנו את המעשה:

רבי דוד בהר"ן הגיע פעם בחול המועד סוכות, לבית הכנסת בשערי

ביקש היהודי לערוך ביטוח לספינותיו. הוא פנה למניין לומדי תורה וביקשם להתכנס יחדיו בבית מדרש וללמוד בצוותא, והוא יממן את שכרם

ראש ישיבת "בית מאיר" עם סיפור מופלא שממנו אפשר ללמוד על צורת החיים של פעם

בסכנה גדולה ועומדת לטבוע. מה היו עושים חבריו בעת שכזו? רצים בסערת נפש אל משטרת הימים ומבקשים מהם לבוא לעזרת אנשי הספינה.

ומה עשה אותו יהודי?

מיהר לכולל האברכים שלו, סיפר להם על התקלה בספינה, ואמר: "אני בטוח שבזמן האחרון חל רפיון אצלכם, שאם לא כן לא הייתה האונייה נכנסת למצב של סכנה". האברכים, המשיך לספר ראש ישיבת "בית מאיר", הודו והתוודו בפניו שאכן כדבריו כן הוא, והיה להם רפיון מה בלימוד והבטיחו להתחזק. ובתוך זמן קצר נודע שהאונייה יצאה מהסכנה וחזרה למסלולה התקין.

כך חיו יהודים של פעם. הכל סביב התורה וסביב הקב"ה.

והדברים מחייבים במאוד את בני התורה המתפרנסים משבט זבולון, ומוטלת עליהם חובה להתמסר ללימודיהם, גם מצד העסקה שביניהם.

(טובך יביעו)

"שְׁמַח וְבִינָן פְּצֵאתָהּ" (דברים ל"ג, י"ח)

בכינוס נשיאות מפעל הש"ס שנערך בביתו של הרב מרא דאתרא (רבי יצחק זילברשטיין שליט"א), סיפר הגאון רבי זלמן רוטנברג ראש ישיבת "בית מאיר" סיפור מופלא שממנו אפשר ללמוד על צורת החיים של פעם, כשהיהודי האמין שרק בתורה הקדושה יוכל למצוא את כל צרכיו.

הגר"ז רוטנברג סיפר על יהודי בדור שעבר שהיה עשיר מאוד והחזיק בבעלותו צי של ספינות. בשל סכנות בטיחותיות שהתרחשו באותה תקופה עשו כל בעלי הספינות ביטוח לספינותיהם. כל עתירי הון מיהרו לחברות הביטוח ושלמו הון רב עבור תעודת ביטוח.

גם היהודי ההוא, סיפר הגר"ז, ביקש לערוך ביטוח לספינותיו. הוא פנה ל... מניין לומדי תורה וביקשם להתכנס יחדיו בבית מדרש וללמוד בצוותא, והוא יממן את שכרם.

"זה יהיה הביטוח שלי. לימוד התורה שלכם ושחייתכם בים התורה יגנו על הספינות שלי המשייטות בים הגדול", אמר.

יום אחד הגיעה לאוזניו שמועה שספינה העומדת בבעלותו נמצאת

"האם הנך מכיר את הרב שך, שאתה שח אודותיו בהערצה רבה כל כך?" שאל רבי אברהם יצחק קוק, ו'בעל היאכטה' הנהן בראשו בהתלהבות וציין: "ודאי שאני מכירו! הלא הוא היה ממש ידיד שלי!"... "מה לך ולרב שך???" תמה הרב קוק

מרן הגרא"מ שך זיע"א בהסבר דברי המדרש "ומה תועלת היתה צומחת לו למשה רבינו אילו היה נכנס אל ארץ ישראל כאחד מחיות השדה?"

להביט בשלמות הבריאה - מבלי להבחין במציאותו של העומד מאחוריה. וכך סיפר תלמידו של רבינו, רבי אברהם יצחק קוק שליט"א, כי פעם פגש בעל "יאכטה" [ספינה קטנה], באותה סביבה אליה נוהג היה רבינו בעת זקנותו, להגיע מפעם בפעם בכדי לשאוף אויר צח לצורך בריאותו, ובה כיהן ברבנות הרב רוזנטל זצ"ל, חותנו של הרב קוק להבחל"ח.

לפליאתו של הרב קוק, דיבר איתו 'בעל היאכטה' בהערצה רבה על רבינו, וזאת חרף העובדה שלא ניתן היה למצוא כל בסיס לקשר או שייכות כלשהי, בין אותו יורד ים לבין גדול הדור אשר ראשו בשמים...

"האם הנך מכיר את הרב שך, שאתה שח אודותיו בהערצה רבה כל-כך?", שאל רבי אברהם יצחק קוק, ו'בעל היאכטה' הנהן בראשו בהתלהבות וציין: "ודאי שאני מכירו! הלא הוא היה ממש ידיד שלי!"...

"מה לך ולרב שך?", תמה הרב קוק, ו'בעל היאכטה' פתח וסיפה:

באחד הימים, כאשר עבר כאן הרב שך, ניגשתי אליו

וביקשתי את ברכתו. לשאלתו, סיפרתי כי אני בעל יאכטה, המפליג בים לעיתים קרובות, וכתגובה - נענה הרב שך ואמר לי:

"הפלא ופלא! הרי אתה נמצא הרבה בים, שהוא מקום טהור כל-כך, מעליך פרושים השמים הנהדרים, ואתה מוקף כולך במים, בודאי יכול אתה להתפעל מיפי הבריאה, בה ניתן לראות בחוש את קיומו של בורא העולם!"...

הקשבתי לדבריו של הרב שך, התבוננתי בהם, ומהר מאד הבנתי שהוא צודק לגמרי: מאז, בכל פעם בה אני מפליג בים - אני מרגיש קירבה מיוחדת לה; אשר במציאותו ניתן להכיר ביתר שאת במרחבי הטבע האינסופיים, ואף זכיתי להתקרב לשמירת התורה והמצוות, כאשר כל זאת נזקף לזכות אותה שיחה שניהלתי עם הצדיק!...

אכן כן. מי שרק פוקח את עיניו ומתבונן, מי שאינו מנסה בכח להתעלם מההוכחות הברורות לקיומו של מנהיג לבירה, אינו יכול שלא לראות אמונה בחוש על כל צעד ושעל, ואפילו בצירוריהם של בעלי החיים המופיעים בסוף החומר או בהפלגה פשוטה בים הגדול...

(מתוך "אורחות חיים")

"ויראהו ד' את כל הארץ" (ל"ד א')

ביאור נפלא במאמר חז"ל אשר נראה כמחוסר הבנה בהתבוננות שטחית, חידש רבינו לאור גילוי האמונה על ידי ההתבוננות בבריאה ובכל אשר בה. וכה היו דבריו:

הנה מוצאים אנו, שהתפלל משה רבינו, כי יזכה להכנס לארץ ישראל, ולא ימות קודם לכן. נאמר במדרש (דב"ר י"א, י') שאמר משה לפני

הקדוש ברוך הוא: "רבונו של עולם, אם אין אתה מכניס אותי לארץ ישראל, הנח אותי כחיות השדה שהן אוכלין עשבים ושותין מים וחיים ורואים את העולם, כך תהא נפשי כאחת מהן!" אמר לו הקדוש ברוך הוא: "רב לך", עד כאן דברי המדרש.

והדברים טעונים ביאור: וכי מה תועלת היתה צומחת לו למשה רבינו אילו היה נכנס אל ארץ ישראל כאחת מחיות השדה? האם בחיים כי'בעל ח"י - היה ביכולתו למלא את תכליתו?

כלום היה זה אפשרי, לדידו,

לרדת ממעלת אבי הנביאים אל שפלות מדרגתה של חיית השדה? חשף רבינו את אחד מחידושי המופלאים, כי הנה הנביא אומר (ישעיה מ', כ'): "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" - מכל דבר יתכן שיצא כבוד שמים, כי כאשר רואים בעל חי ומבחינים בחכמה הטמונה בו - מכירים במציאותו של יוצרו!

הלא ברור לכל בר דעת כי אין פרט מפרטי הבריאה שנוצר מעצמו... מכל חיה ומכל מעופף - רואים את בורא העולם! מתבוננים בחיה ומתפעלים: "איך היא חיה? איך יש לה רוח חיים? איך היא הולכת ועומדת? איך היא רואה?" כל מי שמוח בקדקדו יודע כי הוא עצמו לא יכול היה לברוא אפילו נמלה! הכיזב יכול זבוב, שכל גודלו אינו אלא כעדשה, להתרומם ולעוף?

מי לימד אותו לעשות זאת? כלום למד זאת בחיידר? כאשר מבחין אדם בחיות המופלאות, בבריות הנהדרות שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו - מייד הוא מכיר במציאותו יתברך מתוך בריאתו! "זה הים גדול ורחב ידיים"

כך היה ברור לרבינו, שבכל גילוי בבריאה ניתן לראות אמונה בחוש, עד שהיה פשוט בעיניו כי לא ייתכן אחרת. הוא היה משוכנע כי לא ניתן

פריץ היתום ביבבות קורעות לב: "אבא שבשמים", "אתה הלא אבי יתומים, למה אתה לא שולח לי חבילות!?" למה רק החברים שלי מקבלים דרישות שלום כאלו מהבית? הרי גם לי יש אבא! יש לי אותך!"

חבילות של סייעתא דשמיא לתורה של הרב יעקב ניימן זצ"ל

נשך את שפתיו ומלמל: "אבא, אני לא מבקש חבילות של בגדים, של עוגות וממתקים, אני מוותר על כל זה! אני רק רוצה שתשלח לי דרישת שלום ממך, כי הרי אתה אבא שלי. אתה יודע מה? אתה יכול לשלוח לי חבילות של סייעתא דשמיא ושל הצלחה בתורה ויראת שמים. אני מבטיח לך שאקבל זאת בשמחה..."

עוד דקות ארוכות געה יעקב בבכי מר מתחת לשמיכה, עד שהוקל לו במעט. הוא יצא בזהירות מן החדר, רחץ את פניו ומחה מעל עצמו כל סימן של בכי ומצוקה. וכך, במסווה של שמחה צעד אל בית המדרש.

הלם של ממש אחז בו. מיד כאשר נכנס, פנה אליו אחד המתמידים בישיבה, שנודע גם כעילוי של ממש, והציע לו חברות! כמובן שיעקב השיב בחיוב, וזאת הייתה רק ההתחלה...

כבר באותו יום חש יעקב בשינוי המדהים. בחירי הישיבה חיפשו את קרבתו, הרמי"ם האירו לו פנים, והוא החל מוצא בלימודו

עונג אדיר ומופלא.

"מאותו היום" סיפר לימים רבי יעקב ניימן, "כמו נפתחו שערי שמים לאותה תפילה, ובמשך למעלה מעשר שנים, עשר שנותיי בישיבת לומז'ה - זכיתי למנה עצומה וגדושה של סייעתא דשמיא עצומה, בלימוד מבורך, מתוך עונג ושמחה".

(דרך עץ החיים מובא בעלוננו של הרב חנניה צולק - שבועות)

רבי יעקב ניימן זצ"ל, ראש ישיבת "אור ישראל", שח פעם על הקושי העצום שחוה בימי נעוריו, בהיותו בן ארבע עשרה בעיר לומז'ה. באותם ימים היה הנער יעקב, יתום מאביו ומאמו, וכנער בודד, ללא כתף תומכת ויד אוהבת, עשה את דרכו אל הישיבה. בודד למדי חש יעקב בין המוני הבחורים, אשר ברובם המכריע, היו מבוגרים ממנו.

הבדידות הכתה בו ביתר שאת וביתר עוז פעם בשבוע, כאשר כל בני הישיבה היו סרים אל הנהלת הישיבה, כדי לקבל את החבילות שנשלחו אליהם מבתיהם.

שמחה גדולה היתה שורת באותה שעה בקרב הבחורים. כל אחד היה פותח את חבילתו ושש כמוצא שלל רב על ניחוחות הבית שעלו מתוכה. רק יעקב ניימן, הנער היתום והבודד, לא קיבל חבילה מעודו. מגן עדן, כידוע, לא נהוג לשלוח חבילות...

בכל שבוע, באותה שעה, התעצם הכאב הנורא בליבו של יעקב, וגוש מאיים היה חונק את גרונו, מלווה בייסורי נפש איומים.

פעם, ביום שישי אחד, לא היה יעקב מסוגל יותר. הוא פרש מן ההמולה ועלה אל חדרו. נכנס למיטתו והתכסה בשמיכה עד מעל לראשו. שם, בחדר הריק, מתחת לשמיכה הבלויה, פרץ היתום האומלל ביבבות קורעות לב: "אבא" מלמל בפנים רטובות, "אבא שבשמים, אתה הלא אבי יתומים, למה אתה לא שולח לי חבילות!?" למה רק החברים שלי מקבלים דרישות שלום כאלו מהבית? הרי גם לי יש אבא! יש לי אותך!!!" וכשדמעות זולגות מעיניו ללא מעצורים קמץ יעקב היתום את אגרופיו,

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

לפתע זינק רבנו ממקומו כארי ונעמד מלוא קומתו. נבהלתי כהוגן, לא ידעתי מדוע זינק בעוצמה כזאת ממקומו??

כשמרן הגרי"ש אלישיב זי"ע התיישב לבדוק ספר תורה עתיק וזעיר, שגודלו מעט יותר מטפח

עד שהאיר אור הבוקר...

אין מדובר כאן רק בשנים שהיה רבנו בשיא כוחו ואונו, היה זה בשנה שעבר רבנו את גיל המאה, גופו מלא מכאובים ומלופף בייסורים ובחולשה, אך היום הקדוש של יום הכיפורים או שמחת התורה השפיעו עליו כוחות ועל אף שעלה על יצועו לא הצליח להרדם ושקע בלימוד עד שהאיר השחר.

"לחיות" כל מה שלומדים

מי שראה את רבינו, אפילו פעם אחת, הבחין מיד במראהו הדרוך והמרוכז. גם כשמביטים בתמונתו, מבחינים מיד שמוחו היה מצוי תדיר בשיא הריכוז.

זו הייתה המציאות שלו!

איני יודע אם הדריכות הזו נבעה מן האחריות שהייתה מונחת על כתפיו, כשבכל רגע צריך היה להכריע בשאלות קשות ומסובכות, שזרמו אליו מכל רחבי העולם היהודי, או שמא מתוך החרדה מאיסור ביטול תורה.

הוא היה נראה כמו מצביא המצוי בעיצומו של קרב מכריע, שבו צריך להפעיל את שיקול דעתו בכל רגע, משום שכישלון המלחמה יוטל על כתפיו בלבד. כך היה נראה בכל שעות היממה.

תלמיד רבינו, הג"ר אליהו דיסקין שליט"א, מספר: ישנו מעשה מפורסם אודות הגה"ק רבי נתן אדלר זיע"א, שנסע יחד עם תלמידו החתם סופר, בעיצומה של סופת שלגים. באמצע הנסיעה מת אחד

הסוסים. נזדרז העגלון, עשה דרכו אל העיירה הסמוכה וחה, מאושר כולו, כשהצליח בקושי להשיג שור שיוכל לחלצם מן המיצר. בדעתו היה לרתום את השור לעגלה, וכך ישא השור יחד עם הסוס הנותר את העגלה עד העיירה הקרובה, שם יקנו סוס נוסף.

כיון שראה ר' נתן אדלר מרחוק את השור פוסע לצד בעל העגלה, קפץ לפתע מן העגלה והחל לרקוד על גבי השלג בשמחה עצומה, כשהוא מזמר "לא תחרוש בשור וחמור יחדיו", לתמיהת תלמידו על פשר הריקוד באמצע השלג אמה, שבמשך כל ימי חייו לא הזדמן לו לקיים את ציווי התורה "לא תחרוש בשור וחמור יחדיו", שהרי לא נתעסק בכגון אלו מעולם, ועכשיו כשהזדמן לידו, וכי לא ירקוד וישמח על כך?!

כשסיפר החתם סופר על גדלותו של רבו הגדול, הביא מעשה זה לדוגמא, איך צריך "לחיות" כל מה שלומדים ולקשר כל דבר מהתורה - למעשה.

יכול אדם ללמוד את כל התורה, וכשמגיע הדבר למעשה, הוא אינו מצליח לקשר בין המציאות שלפניו להלכה שלמד. הוא עצמו, בראותו את

המשך בעמוד 18 <<<

"כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים"

אם במשך כל השנה הסתיר רבנו את עבודתו בקודש, ואין איש יודע מה בלבו, היה יום אחד בשנה שבו התגלתה פנימיותו לעין כל.

יום שמחת תורה!

מראה רבנו בזמן ההקפות היה מפליא עד למאוד.

שמחה עילאית פרצה ממנו כהר געש המשלח לשונות אש.

בזמן ריקודי ההקפות הקפיד להחזיק את ספר התורה בשני עצי החיים בזקיפות, מבלי להשעין הס"ת על גופו. עמד באמצע מעגל הרוקדים ופסע פסיעה לימין ופסיעה לשמאל, פסיעה לפנים ופסיעה לאחור, הלך ושוב.

מראה פניו היה נורא ומופלא ממש!

ניכר היה עליו שבשעה זו הוא אינו נמצא בעלמא הדין. פניו החליפו גוונים, חיוורא וסומקא אזלו ואתו, ואור עילאי של שמחה עצומה אפף אותו.

הפסוקים והפיוטים הנאמרים בין ההקפות שנסדרו על ידי רבנו החיד"א זיע"א, נאמרו על ידי רבנו מילה במילה, בשימת לב ובדקדוק.

מי שזכה לראות את המראה הזה, אינו יכול לשכוח הימנו במהרה.

יחד עם השמחה העילאית שפרצה מרבנו בשמחת תורה, היה מתנהג שלא כהרגלו כל השנה, בחינת 'סביביו נשערה מאד'. אם במשך כל השנה לא נשמעה ממנו שום הערה לסובביו, ואף יכולים היו לפעול ולעשות דברים נגד

רצונו והוא שותק, ככל שהדברים אמורים בכבוד ה"ספר תורה" היה יוצא מגדרו. אם צדה עינו את אחד מהמתפללים שאינו אוחז את ספר התורה בצורה הנכונה והראויה, או שהיה רואה בחור צעיר אוחז בספר תורה [שבדרך כלל אינו בעל כוח מספיק לשמור על ספר התורה לבל יישמט מידי ח"ו], היה ניגש אליו, מעיר ומעמיד על חומרת הדברים.

עידן חדותא

היו זמנים שהיו מוגדרים אצל רבנו כעידן חדותא.

בדרך כלל בסיומם של ימים קדושים שבהם שפע עצום של קדושה וטהרה ושמחה יורד עלינו מן השמים ומרווה את נשמותינו.

מוצאי יום הכיפורים, למשל...

או מוצאי שמחת תורה...

איך היה נראה אצל רבנו זמן חדותא, שבו השמחה גואה ועולה עד שמשתפכת?

בזמנים כאלו לא היה רבנו מסוגל לעלות על משכבו וליתן לעיניו שינה; מצאת החג ישב, מחובר לגמרא בהתלהבות עילאית ולמד ללא הפסק

סוּחַ רבנו יוסף שלום אלישיב זיע"א

לא יכול היה הנהג לכבוש את סקרנותו ותהה: "אני מוכרח להבין, מה מביא אברך כמוך לעמוד בשעה כה מאוחרת באמצע השממה, ולחפש בבהילות אחר דבר כמעט בלתי הגיוני – טרמפ שיוביל אותו הישר לבני ברק???"

סיפור מופלא על סייעתא דשמיא מיוחדת, מפי מגיד המישרים, הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א, שהיה עד מכלי ראשון

אלא שהתחבורה הציבורית כבר לא הייתה פעילה, והשגת 'טרמפ' בשעה כזו נראתה כדבר חסר סיכוי. בכל זאת החלטתי לנסות, לפחות כדי לצאת ידי חובת ההשתדלות...

במאמץ רב צעדתי מרחק ניכר מביתי לכוון אולם השמחות שבאזור התעשייה המרוחק. שם, סברתי, יש קצה של סיכוי שאמצא את מבוקשי. ואכן, תוך כדי צעידה הבחנתי ברכבם. החלטתי לנסות ולעצור אותו, ונוכחתי לראות כי הייתם שלחים משמים לסייע בידי לעמוד בקבלתי."

הדברים, שנאמרו בפשטות ובתום שכל, גרמו לנהג כמו לנוסעים שמאחוריו להיאלם דום. ואז הפר אחד מהם את השתיקה ושאל: "ומה תעשה בחזור? כיצד תשוב מבני ברק לביתך בשעה כה מאוחרת?"

"לזאת אין מתפקידי לדאוג", השיב האברך בתמימות, "סמוך ובטוח אני במי שעזרני עד כה, כי לא יעזבני. וגם אם לא אמצא דרך לשוב לביתי הלילה, אשים פעמי אל ישיבת פוניבז' המעטירה, שם אשב ללמוד עד אור הבוקר, אתפלל בהשכמה ואסע באוטובוס הראשון לנתיבות".

הדרך עברה במהירות, ועד מהרה הגיעו הנוסעים לבני ברק. הנהג החליט להשלים את המצווה ולקח את האברך עד לבית הכנסת 'איצקוביץ'. לפני שירד הלה מן הרכב, הוציא הנהג דף ועט מכיסו ובקש מהאברך: "תן לי בבקשה את מספר הטלפון שלך. מסקרן אותי לברר מחר בבוקר כיצד העברת את הלילה".

השניים נפרדו בלחיצת יד. השכם בבוקר המחרת, לא התאפק הנהג, והתקשר אל האברך כדי לשמוע את סופו המופלא של הסיפור. "לכשסיימתי את תפילת ערבית", סיפר איש שיחו, "הפנמתי כי את שארית הלילה אעשה בהיכלה של ישיבת פוניבז'. אולם לפתע שמעתי את אחד מהנוכחים קורא לחברו: 'יוסי, אולי מספיק לפטפט?! שכחת שאנו צריכים עוד להספיק להגיע הלילה לנתיבות?!'"

נדמהתי ונפעמתי מעוצמת ההשגחה שנגלתה לעיני. מיהרתי להתעניין אצל הצמד שלפני האם אכן פניהם מועדות לנתיבות ונעניתי בחיוב. שאלתי אם אוכל להצטרף אליהם וגם הפעם נעניתי בחיוב ובמאור פנים. יצאנו לדרך במהירות. למותר לציין כי את סופו של הלילה כבר עשיתי בביתי".

הנה כי כן, למדתי על בשרי כי לא יעזוב ה' את חסידיו ואת שומרי רצונו. הן נס שכזה יכול לחולל רק ריבון העולמים אדון הברואים, בורא כל נשמות, החפץ בטובת בריותיו.

(עלון בני אמונים)

"וְלִבְיָנוּ אָמַר שְׂמַח וְבָלוּ בְצִאתָהּ; וַיִּשְׁכַּר בְּאַהֲלָיָהּ" (לג, יח)

מאמרו של החכם מכל אדם (קהלת ח ה): "שומר מצוה לא ידע דבר רע", מקבל ביטוי מיוחד בספור שלפנינו, החל מתחילתו המרגשת ועד לסופו המפתיע.

ספור מופלא זה נשמע מפי מגיד המישרים, הרב הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א, שהיה עד מכלי ראשון: היה זה בשעה מאוחרת של חצות הלילה. אחרוני המשתתפים בחתונה המרגשת, שנערכה באולם בנתיבות, כבר עזבו לבתיהם.

אחרוני העוזבים התניעו את הרכב ויצאו לדרך, כשהם שועטים בכבישים האפלים והמשובשים, בדרך היוצאת מנתיבות בואכה מרכז הארץ.

לפתע, הסב אחד מהנוסעים את תשומת ליבו של הנהג לדמות העומדת בצד הדרך ומנופפת לעברם נמרצות. הנהג האט את מהירות נסיעתו ומשהבחין כי מדובר באברך, שחזותו העידה על היותו בן תורה, עצר את רכבו באחת. "להיכן פניכם מועדות?", התעניין האברך, ומשנענה: "לבני ברק", נשפכה על פניו נהרה של שמחה.

"תודה רבה! אני בטוח שנשלחתם אלי במכוון משמים!" אמר הטרמפיסט, תוך שהוא מתיישב במקומו ומוחה אגל זעה בלתי נראה ממצחו.

דקות הנסיעה הראשונות עברו על הנהג ואורחו בשתיקה, אולם בהמשך הדרך לא יכול היה הנהג לכבוש את סקרנותו, והוא תהה באזני האברך הזה: "אני מוכרח להבין, מה מביא אברך כמוך לעמוד בשעה כה מאוחרת, באמצע השממה, ולחפש בבהילות אחר דבר כמעט בלתי הגיוני – טרמפ שיוביל אותך הישר לבני ברק?"

האורח, שנבון מהשאלה הישירה, חכך בדעתו האם לענות או לא, אולם לאחר כמה רגעי מחשבה השיב בשקט:

"אספר לך דברים כהווייתם. משמים זכיתי, ומזה שנים רבות שמקפיד אני בכל תוקף להתפלל שלוש תפילות בכל יום במניין. בסייעתא דשמיא החזקתי לכל אורך השנים בקבלה זו מבלי להחמיץ ולו תפילה אחת, גם כאשר נתקלתי בקשיים ובמניעות.

לצערך, היום נאלצתי להתאחר באופן בלתי צפוי למניין האחרון של תפילת ערבית. רצתי לבית הכנסת בכל כוחותיי, אך מרחוק קלטו אזני את הדי ה'ברכו' המסיים את התפילה.

כיון שידעתי כי בעיר מגורי, נתיבות, לא אוכל למצוא מנין נוסף בשעה מאוחרת שכזו, עמדתי בפני ניסיון קשה: האם לוותר על הקבלה, או להתאמץ עוד כדי לעמוד בה? כמעט ונכנעתי לעצלות, אך לבסוף גמלה ההחלטה בלבי; אם אין מנין בנתיבות – אסע לבני ברק, שם בוודאי אמצא מנין ראוי לתפילה.

דע לך שהאדמו"ר אמר לי שאבקש ממך שתסכים, ואם תסרב, הרי אני חוזר אליו לבעלז. אבל מסופקני אם תוציא את שנתך, כי האיש הזה איש אלוקים קדוש הוא

רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על סבו ונפלאות האדמו"ר מבעלזא זיע"א

לחדר בחומר ובלבנים, במקביל לפרוץ לה פתח מיוחד לחצה, ולעשות גדר מזה וגדר מזה לאורך כל השביל, כדי שלא תבוא במגע עם יתר היתומים.

זקני אמר לאדמו"ר שבית היתומים מושכר לו על ידי נוכרי, וספק גדול אם הלה יסכים לשינויים הללו בבית, ובפרט שהגוי הלו הינו נוצרי אדוק

ואינו נמנה על אוהבי ישראל. השיב לו הרבי מבעלז: "נו, זו כבר לא בעיה. תאמר לו שאני ביקשתי ממנו שיבצע את השינויים, ותראה שיסכים".

זקני ז"ל יצא בשמחה מאת פני הקודש, וחזר לעירו. בטוח היה שעצתו של הצדיק תפעל את פעולתה, ביחוד לאחר המשפט האחרון שיצא מפיו של הרבי, "נו, זו כבר לא בעיה"... והנה, כאשר נכנס אל בעל הבית הגוי, וסיפר לו את השתלשלות האירועים, סירב הגוי לבצע את השינויים.

ויאמר לו זקני: "דע לך שהאדמו"ר אמר לי שאבקש ממך שתסכים, ואם תסרב, הרי אני חוזר אליו לבעלז, אבל מסופקני אם תוציא את שנתך, כי האיש הזה איש אלוקים קדוש הוא".

סבא אמר את דבריו ומיד עזב את הבית. לא עברו שניות אחדות והנוצרי רודף אחריו וצועק שהוא מסכים לשנות את הדירה... ולא נפל דבר מדברי האדמו"ר זצ"ל. האישה חולת השחפת שהתה בבית היתומים של סבי עד בוא הכורת על יהדות אירופה.

סבי היה מתאר כמה וכמה פעמים בהתפעלות גדולה את האימה שהייתה מוטלת על גויי הארצות מפני גדולי ישראל וצדיקיו.

(טובך יבוע)

ביהכנסת דחסידי בעלז בניייה בעלזא

"ולכל המוןך הגדול" (דברים ל"ד, י"ב)

ופירש רש"י: "ניסים וגבורות שבמדבר הגדול והנורא"

זקני, הר"ר אברהם יעקב בן ר' שלמה זלמן בולימבוסקי ז"ל, היה מנהל בית יתומים בפולין, עוד לפני פרוץ השואה. באחד מימי חודש שבט פלשה לבית היתומים אישה יהודייה, ענייה וחולת שחפת. בימים ההם,

הייתה ידועה השחפת כמחלה קטלנית מאוד וחשוכת מרפא. אישה זו התגוררה בדירה שכורה, אבל לאחר שחלתה גירשוה בעלי הדירה הגויים משם, בחששם שמא ידבקו ממנה וימותו.

לא הייתה לאומללה זו ברירה אחרת אלא לפלוש לבית היתומים של סבי, שנחרד מאוד לראות את חולת השחפת בתוך בית היתומים, בשלב ראשון הזדרז לנעול אותה בחדר שאליו פלשה, ולא התיר לה להתהלך בפנימייה בין היתומים.

לאחר שהביא לה מזון להשביע את נפשה, מיהר לנסוע לעיירה בעלז כדי להיוועץ באדמו"ר הגה"ק זצ"ל. ההתלבטות שלו הייתה גדולה וקשה עד מאוד: לגרש את האישה מבית היתומים - אי אפשר, שהרי אז היא עצמה תהא נתונה בסכנת חיים, כיוון שלכל מקום אליו תגיע יסגרו לה את הדלת, מאידך, להשאיר אותה במוסד הרי זו סכנה עצומה ליתומים. והרי היא בגדר 'רודף'.

תאמר לו שאני בקשתי

האדמו"ר התחבט אף הוא קשות, ולבסוף ביקש מזקני שיצייר לו את צורת הבית בו נמצאת האישה, מבואותיו וחדריו. משהתברר לו שהחולה פלשה לאחד החדרים שבקומת הקרקע, יעץ לסבי לאטום את הכניסה

קבל את הגיליון ישירות למייל

<<< שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il >>>

השערים נפתחו. ביקשו לפתוח לכבודו דלתות ההיכל, יראה את ספר התורה הקדוש. עיני רבינו אורו, כמה חשק לראותו. ולתדהמת כולם סירב בתוקף אמר: "חס ושלום! להטריח את ספר התורה בשבילי?!..."

הכבוד הגדול שנהג רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל בעל 'האור לציון' בספרי התורה

בפתח השער עמד שומר וסביבו גדוד מבקרים. אמה מצטעה, יש שעות פתיחה. עכשיו סגור!
רבינו שב על עקבותיו בצעדים מאוששים, והרבנית התמהמהה. אולי יגבר הלחץ והשומר יאות לפתוח. משסירב, קראה לעבר רבינו: "חכם בן ציון! מה נעשה?"
הנוכחים, כשומעם, תמהו איש אל רעהו, נרעשים: "הגאון הנודע רבי בן ציון אבא שאול?!"
הנך חייב לפתוח, נמצא כאן רב גדול מירושלים!"
השערים נפתחו. ביקשו לפתוח לכבודו דלתות ההיכל, יראה את ספר התורה הקדוש. עיני רבינו אורו. כמה חשק לראותו. ולתדהמת כולם סירב בתוקף, אמה: חס ושלום! להטריח את ספר התורה בשבילי?!..."

בבית הכנסת מהר"י אבוהב

וכך כשביקר בצפת בבית הכנסת של מהר"י אבוהב ולכבודו ביקשו הגבאים לפתוח ארון הקודש, להראותו את ספר התורה העתיק שמנהג המקום להוציאו רק בימים נוראים ובשבועות. ולפליאתם, רבינו לא הסכים בשום אופן! -

אמה: "הן מנהגכם לפתוח הספר רק בימים מסוימים, כל פתיחה נוספת אינה לכבוד התורה אלא לכבוד המבקרים, וזה זלזול בס'תו!"

לימים, בחוליו של רבינו בא לבקרו תלמיד שהוריו התגוררו בצפת. דיבר אודות בתי

הכנסת העתיקים, ורבינו סח בערגה: "כמה משתוקק אני לראות את ספר התורה הנודע של רבינו יצחק אבוהב, לעיין בכתב..." הציע התלמיד: "באחד הנסיעות עם התלמידים, אתאם עם גבאי בית הכנסת. הוא בודאי יסכים לפתוח את ההיכל!"
ורבינו נענה בענוה: "גם אם אבוא לצפת, היעלה על הדעת שפתחו עבורי את ספר התורה שאביט בו?!"

להושיט כוס קפה בשתי ידי

מכאן, לכבוד לומדי התורה שכבודם הוא כבוד התורה. הקימה מפניהם מצוה מן התורה (ויקרא י"ט, ל"ב) "ומכאן למדים לכל מיני כבוד שאפשר לעשות להם, ודאי ראוי לחסיד שיעשהו", כלשון הרמח"ל.

כבוד התורה היה אצל רבינו יסוד ועיקר. בדברי ההדרכה בשיעוריו, אמה: "אני מכיר אדם, שכאשר מושיט הוא כיבוד לתלמיד חכם, פרוסת עוגה או ספר קפה, מושיט בשתי ידי. להרגיש את כבוד התורה!"

(מתוך רבנו 'האור לציון')

עצום ורב היה כבוד התורה ולומדיה בעיני רבינו... כמה כבוד רחש לספר תורה. גם בעת חוליו ושיתוקו, כשקשתה עליו ההליכה, מלווה היה את ספר התורה בעברו על פניו עד לבימה, וממנה לארון הקודש, לקיים מה שנאמר "אחרי ה' אלוקיכם תלכו ואותו תיראו" (דברים י"ג, ה'). וראה שלחן ערוך אורח חיים קמ"ט, א').

במשך שנים היה רבינו בעל קורא בבית הכנסת "אוהל רחל", תלמיד שעקב סיפר שלמרות נמיכות התיבה, מעולם לא ראוהו מכופף את ספר התורה בקריאת שורות האחרונות של העמוד, להקל על הקריאה. רכן את גופו כלפי ספר התורה.

שלא ימסרו הספר ביד נער

ואם כזה היה יחסו לספר תורה בשאר ימות השנה, אין לתאר באיזו שמחה היה שרוי בעת ההקפות בשמחת תורה. באלו פנים זורחות רוקד

היה עם ספר תורה בידו ופוצח בשיר ורנן לכבודה של תורה. ויחד עם זאת, דרוך היה שלא ישב אדם כאשר ספר התורה עומד, ושלא יאחזוהו הרוקדים שלא בכובד ראש הראוי, ושלא ימסרוהו לנער שלא הגיע למצוות. קיים במוחש: "במקום גילה שם תהא רעדה..."

אין זה מכבוד הספר להעבירו ממקום למקום!

ופעם, כשהתארך רבינו באשדוד, התפלל בבית הכנסת דחסידי פיטסבורג בחדר הסמוך לבית המדרש הגדול. היה זה ביום שמוציאים בו ספר תורה. אחר "והוא רחום", ביקשו

לשלוח אדם להוציא את ספר התורה מארון הקודש שבבית המדרש. ביקש רבינו סליחת הציבור, ואמה: "אין זה כבוד ספר התורה שיעבירוהו ממקום למקום!" (יעוין "זוהר" אחרי ע"א ע"ב, וכה"ח או"ח קל"ה, ס"ק ע"ח), "נמשיך" אשרי יושבי ביתך" עד סוף התפילה, בבית המדרש יסיימו כבר התפילה, ואז נעבור למקום הספר תורה, ושם נקרא!..."

דברי רבינו נתקבלו בשתיקה והסכמה. וזאת למרות שהציבור לא הכירוהו, אף חזותו לא הסגירה יותר מאברך מן המנין. במקום, נכח גם הגאון רבי דב צבי קרלינשטיין, ראש ישיבת "גרודנא", והנהן בראשו לאות הסכמה. כמה מפעים! לא התחשב בהיותו אורח, ושבמנין התפללו גם תלמידי חכמים. רגשותיו המו בכל הקשור לכבודה של תורה!

"להטריח ספר תורה בשבילי?!..."

סיפרה קרובת המשפחה: פעם ביקרתי את הרבנית אחרי חזרתה מנסיעה עם רבינו לחוף לארץ, לצורך טיפול רפואי שהוצרכה הרבנית לעבור. החליפה חוויות. סיפרה על נסיעתם, שהלכו יחד לבקר באחד מבתי הכנסת העתיקים מתקופת הראשונים, בו נמצא ספר התורה עתיק.

מהי אכילת עראי המותרת מחוץ לסוכה? השותה מים בסוכה - האם מקיים בכך מצוה? הנרדם מחוץ לסוכה והתעורר - האם חייב לעבור לסוכה?

לארוחה, וכן כשהעוגה נאכלת כ'סעודה' שלאחר הקידוש בשבת בבוקר, או שהאוכל משתהה בסוכה לאחר אכילתה. בשה, דגים, ביצים, מוצרי חלב, וכדומה - כשהם נאכלים ב'דרך קביעות' - ראוי להחמיר ולאוכלם בסוכה, אך אין לברך עליהם 'לישב בסוכה'.

אדם הנמצא באמצע סעודתו - יתכן שאסור באכילת מאכלים, שאין צורך לברך לפניהם במהלך הסעודה, כגון, דגים, מרק, בשר ותוספות שונות, או שתייה- מחוץ לסוכה, מכיוון שהם נחשבים כחלק מהסעודה. כתב הרמב"ם, ואחריו ה'שולחן ערוך' וכל הפוסקים, כי המקפיד לאכול ולשתות כל דבר דווקא בסוכה "הרי זה משובח".

נחלקו הפוסקים בפירוש

הדבה: יש שכתבו שהעושה כן מקיים את מצות הישיבה בסוכה. יש שכתבו שאינו מקיים את מצות הישיבה בסוכה, והמעלה בהקפדה זו, היא, שעל ידה לא יטעה האדם, ויאכל אכילת קבע מחוץ לסוכה. ויש שציידו שיש בכך מעלה של 'חיוב מצוה' בלבד.

הרב יהודה יעקבזון

על מצות הסוכה נאמר בתורה: "בסוכות תשבו שבעת ימים", ודרשו חז"ל: "תשבו - כעין תדורו". כלומר, יש להשתמש בסוכה כדירת המגורים של כל השנה, באופן שהסוכה תהיה הדירה העיקרית במשך ימי החג.

חובה לאכול, לשתות ולישון בסוכה וכן לשהות בסוכה - כדרך ששהים בבית.

מותר לאכול אכילת עראי מחוץ לסוכה, כיון שגם בכל ימות השנה מצוי הדבר שאוכלים אכילת עראי מחוץ לבית, ואם כן, אין אכילה זו סותרת את מצות 'תשבו - כעין תדורו'.

אכילת עראי פירושה - לחם בכמות הפחותה מ'כביצה' (53-45 סמ"ק, לשיטות השונות), או פירות, בשר, דגים ומאכלי חלב בכל כמות שהיא.

מים ומשקאות קלים - מותר לשתות ללא הגבלה מחוץ לסוכה. עוגה, או תבשיל העשוי מ'דגן, בכמות הגדולה מ'כביצה' - חובה לאוכלם בסוכה, אך אין לברך עליהם 'לישב בסוכה', אלא כשנאכלים בדרך 'קביעות', כלומר, כארוחה בפני עצמה, או בהתקבצות של מספר אנשים

שאלות בפרשת השבוע

- מדוע רק חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים ומנגנים בשמחת בית השואבה?
- מהי השייכות בין חג הסוכות לסעודת הליתן לעתיד לבוא?
- מדוע מלחמת גוג ומגוג תתרחש בסוכות?
- מניין שעושים סעודה ל'חתן בראשית'?

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

האם מותר לרקוע ברגליים לפי קצב מסוים בשבת? בן חו"ל הנמצא בארץ בשמחת תורה - האם מותר לו לרקוד עם בני ארץ ישראל?

הרב יהודה יעקבזון

אסור למחוא כפיים בשבת בדרך שיה, באופן המשמיע קול, אלא אם כן עושה זאת בשינוי כגון, שמכה על גב היד וכדומה. אסור לתופף על השולחן, או לרקוע ברגליים בדרך שיה, או לפי קצב מסויים, אם התיפוף והרקיעה משמיעים קול, וכן אסור לרקוד בשבת; הליכה במעגל מותרת ואינה נחשבת לריקוד. בשמחת תורה - מותר לרקוד ולמחוא כפיים בדרך שיה, כאשר מזמרים לכבודה של תורה - מפני כבוד התורה, אבל בשמחה של מצוה אחרת,

כגון 'שבע ברכות' - אסור.

גם בשמחת תורה אין להתיר אלא ריקוד ומחיאת כפיים, ולא שימוש בכלים להשמעת קול.

בן חוץ לארץ, הנמצא בשמחת תורה בארץ ישראל, ועבורו אין זה יום שמחת תורה - רשאי לרקוד עם ציבור בני ארץ ישראל לכבוד התורה. מקום שנהגו למחוא כפיים ולרקוד בשבת - אם הוא בשמחה של מצוה, אין חובה למחות בעדם; ואף כשאין זו שמחה של מצוה - אין חובה למחות, רק אם יודע שישמעו למחאתו.

(שו"ע או"ח שלט, ג, ומשנ"ב ח-י; ביאורים ומוספים דרשו, 3, 4 ו-9; וראה שם, 7)

כאשר הגיע מורי וחמי זצ"ל לירושלים בצעירותו, הוא התחיל מיד ללמוד לבה, שעות ארוכות ישב ולמד, פעם עבר שם הרב בענגיס זצ"ל, רבה של ירושלים, וראה אותו שקוע בלימודו, והטרידה אותו העובדה שהוא לומד בלי חברותות, שמא לומד הוא בצורה עקומה!?

<<< המשך מעמוד 7

מורי חמי, הגרי"ש אלישיב

בן שיאיר את העולם

זוהי, אפוא, פשר המתיקות העצומה שחש חמיכם, מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בלימוד בתורה, עד שהדיר שינה מעיניו? כן! מורי וחמי, מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ידע את כל הסודות הללו, שגיליתי לכם פה. בילדותו זכה כבר לכתוב את ספר הקבלה של זקנו, הגאון הקדוש בעל ה'לשם' זצ"ל, ונחשף לכוח התורה העצום שניתן בידי לומדיה. הוא ידע בצורה ברורה מהי התורה, וכמה עוצמה יש בה, עד שכל העולם נעשה בידי הלומד כחומר ביד היוצר, בבחינת 'מברך שהכל נהיה בדברו'.

שש עשרה שנים לא נפקדה אמו בילדים. היא דרשה ברופאים, עד שנאמר לה כי היא עקרה, ואין לה כל סיכוי שבעולם להיות אם בישראל. היא שבה לביתה שבורה ועצובה מאותה פגישה עם הרופא, שחרץ במו פיו את גורלה, ושמה לב שאביה בעל ה'לשם' נמצא בבית.

הבשורה המרה הציפה אותה דמעות וכולה רעדה מבכי אך היא לא רצתה לגרום עוגמת נפש לאביה, על כן נשארה בחצר ביתה, מתמוגגת בכי עצום, מזילה אוקיינוס של דמעות.

כשיצא אביה מהבית, וראה את ביתו ביגונה העצום, הבין מיד כי נשארה בחוץ כדי לא לצערו, על כן קרא לה ואמר: "בתוך שנה יוולד לך בן, שיאיר את העולם בתורתו" - -

צדיק גוזה, והקב"ה מקיים! הברכה התקיימה ככתבה וכלשונה במורי וחמי, מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל. אתם רואים מה זה כוח התורה? לברך אישה עקרה שתוליד בן שיאיר את העולם! - -

והבן הקדוש, מרן הגרי"ש, ידע מהסיפור הזה, ולמד ממנו ומכתבי זקנו עד כמה גדול כוח התורה, ועד מהרה נשאב למתיקות התורה עד ליומו האחרון. הוא ידע שהלומד תורה יושב בחדר פיקוד, ובנגיעה אחת

הוא יכול להפציץ כל מקום של טומאה, כל מקום שבו יש שונאים, בכל העולם.

הוא מנהיג! כשיודעים זאת, מקבלים אהבה לתורה. אדם יודע, אם הוא לומד, הוא משיג דבקות בקדוש ברוך הוא, עד שמקבל תחת סמכותו מתגים בהנהגת העולם. יש לו כוח לברך, לאחל, ולמגר את האויב!

כאשר הגיע מורי וחמי זצ"ל לירושלים בצעירותו, הוא התחיל מיד ללמוד לבה, ללא חברותות. בשבתות הקיץ הארוכות הוא נהג להתיישב ללמוד מיד אחר סעודת הבוקר, והיה לומד ברציפות, בנשימה אחת, עד למנחה! שעות ארוכות ישב ולמד, והתענג עונג שבת בלימוד הרצוף הזה. פעם אחת עבר שם הרב בענגיס זצ"ל, רבה של ירושלים, וראה את הצעיר השקוע בלימודו. מצד אחד, כל כולו השתומם לראות התמדה נדירה שכזו, אך מצד שני, הטרידה אותו העובדה שהוא לומד בלי חברותות, שמא לומד הוא בצורה עקומה, ללא חבר שיחדד אותו בלימודו! התעניין הרב בענגיס במסכת הנלמדת. ענה לו הגרי"ש: מסכת קידושין. שאל אותו הרב בענגיס: "אפשר לשאול אותך שאלה?" מרן זצ"ל הנהן בראשו לחיוב.

הקשה לו הרב בנגיס שאלה, ומרן ענה מיד בבהירות עצומה. שאל אותו שאלה קשה יותר, והגרי"ש ענה לו תיכף ומיד, בבקיות שאין דומה לה, הגרי"ש בענגיס יצא משתומם כולו מההבנה ומהבהירות העצומה של מרן, ובל נשכח שהרב בענגיס עצמו היה ה'עילוי' של וולאז'ין.

הוא עמד והכריז בהתרגשות: !אני לא יודע מסכת קידושין, הוא כן יודע קידושין! הוא יודע את כל התורה כולה. האברך הזה יודע לענות על כל מה ששואלים אותו. אשרי מי שישאל אותו שאלות בהלכה!"

הדברים נכתבו על ידי הגרי"ש בענגיס, וכנראה מאז זרחה שמשו של מרן הגרי"ש גם כפוסק הלכה וכבר סמכא בעולם התורה וההוראה.

(מתוך ראיון ל'מרובה לצמא' אלול תשע"ה)

לפתע זינק רבנו ממקומו כארי ונעמד מלוא קומתו. נבהלתי כהוגן, לא ידעתי מדוע זינק בעוצמה כזאת ממקומו??

<< המשך מעמוד 12

העגלון מביא את השוה, לא עלה בדעתו האיסור הזה. רק מי ש"חי" את התורה, יודע לקשר בין המציאות לבין דברי התורה שלמד.

מעשה מעין זה חזיתי אני בדורנו אנו:

ספר תורה עתיק וזעיר, שגודלו מעט יותר מטפח, העלה עמו סבי זקני, הגאון רבי יהושע זעליג דיסקין זצ"ל, רבה של העיירה "פרדס חנה", בעת עלותו מן הגולה לארץ ישראל.

ספר תורה זה נכתב לפני כמה וכמה דורות, ועבר בירושה מדור לדור. ספר התורה הזעיר והנדיר נשמר בקרב בני המשפחה כאוצר יקר.

באחד הימים, התעוררה שאלה בנוגע לכשרותו של אותו ספר תורה. עליתי אל בית רבינו, כשבחיקי שמור מכל משמר אותו ספר תורה. רבינו, בהיותו מומחה עצום בהלכות סת"ם, יחיד בדורו ובדורות בעניינים אלו, התיישב לדקדק בדינו של ספר התורה, ובדרך אגב התעניין רבות בצורת האותיות.

ישב רבינו וריכז את כל חושיו באותיות שלפניו. ישבתי מעברו השני של השולחן וגללתי את ספר התורה הזעיר.

לפתע זינק רבנו ממקומו כארי ונעמד מלוא קומתו.

נבהלתי כהוגן, לא ידעתי מדוע זינק בעוצמה כזאת ממקומו??
לקח לי רגעים אחדים לתפוס את המתחולל...
ואז הבנתי...

תוך כדי שגללתי את הספר הזעיר היטיתי והרמתי אותו במקצת... והלא, הלכה פסוקה היא, שצריך לעמוד מלוא קומתו בפני ספר תורה העומד.

היה זה ספר תורה זעיר. עקב כך אפשר מבלי משים להרימו במקצת באמצע גלילתו, מבלי לחוש שמרימים אותו.

גם ההרגשה היא שונה. כשמגביהים ספר תורה גדול, הרי כל החושים דרוכים למשימה ה"הגבהה", שונה הדבר בספר תורה זעיר, שבתנועה קלה אפשר "להגביהו" מבלי לשים לב.

אבל כשהדברים אמורים ברבינו, הדרך ומרוכז עשרים וארבע שעות ביממה לעשות את רצון קונו, הוא שם לב לכל תנועה קלה, מבלי לתת למראה העיניים להטעותו.

(גדולה שימושה)

שיעורים

מידע

עדכונים

עכשיו בקו השיעורים של דרשו

077-2613337

האם מותר לנגוע במגבת רטובה לאחר נטילת ידיים? יש הפסקת מים - האם מותר לאכול ללא נטילה? כיצד ינהג הנצרך לברך 'אשר יצר' בעת נטילת ידיים לסעודה?

נטילת ידיים בחלק מהיד או ביד אחת

- מי שיש לו מכה או חתך בידו, ועליהן תחבושת, ואם יסירנה יגבר הכאב, כך שאין חשש שיסירנה במהלך הסעודה - יוצא ידי חובת נטילת ידיים בנטילת חלק היד המגולה בלבד.
- בנטילת ידיים שופכים בדרך כלל רביעית מים ויותר בבית אחת. מי שיש תחבושת על ידו - ראוי שיקפיד על כך במיוחד.
- מי שאינו יכול ליטול את ידיו מסיבה כלשהי, כגון שיש תחבושת על ידו אשר אסור שייגעו בה מים - יעטוף את ידיו במפית, שקית וכדומה.

דינים שונים בנטילת ידיים

- השופך בנטילת ידיים פחות מרביעית מים - צריך לשפוך 'מים ראשונים' ו'מים שניים'. ובדיעבד, אם ניגב את ידיו לאחר שפיכת מים ראשונים - אינו צריך ליטול מים שניים, ויש חולקים.
- מגבת במקום ציבורי, הרטובה במידה של טופח על מנת להטפוח, דהיינו שהנוגע בה ירטיב דבר אחר ממגעו - יש אומרים שאין לנגוע בה לאחר נטילת ידיים; ויש חולקים.

אכילה ללא נטילת ידיים בשעת הדחק

- מי שיש הפסקת מים בביתו, ואין לו מים לנטילת ידיים לסעודה - אם במרחק הליכה או נסיעה של פחות מ-18 דקות ניתן להשיג מים, אסור לאכול ללא נטילת ידיים.
- כשאוכל ללא נטילה - יעטוף את שתי ידיו, דהיינו, כפות היד והאצבעות, במפית, שקית וכדומה. ואם אינו יכול לעטוף את שתי הידיים - יעטוף יד אחת ויאכל רק בעזרתה.
- אדם שאינו שומר תורה ומצוות, ואינו מברך לפני האכילה - אסור לתת לו דבר מאכל, משום איסור "לפני עור לא תתן מכשול", וכן אסור לסייעו באכילה, משום איסור 'מסייע לעוברי עברה'.

נטילת ידיים זמן רב לפני הסעודה

- הנוטל את ידיו לאחר יציאה מבית הכסא וכדומה, בצורה הכשרה לנטילת ידיים לסעודה - יכול לכונן שהנטילה תועיל גם לסעודת פת, שירצה לאכול בהמשך היום, ולא יצטרך לשוב וליטול בסמוך לסעודה. יש אומרים שהיתר זה, אינו אלא כאשר בסמוך לסעודה אין מים מזומנים לפניו, וכדי לצאת ידי חובה גם לפי דעה זו, כאשר יש מים מזומנים לפניו - ראוי שייטול שנית ללא ברכה.
- ההיתר האמור, לאכול סעודת פת על סמך נטילה מוקדמת - הוא אף שלא בשעת הדחק; ויש אומרים שאינו אלא בשעת הדחק, אך שלא בשעת הדחק אין להקל בכך.

נטילת ידיים באמצע הסעודה

- מי שנגע באמצע הסעודה במקומות המכוסים שבגוף, או שחיך בשערות ראשו, או שהטיל מי רגליים - צריך ליטול את ידיו בשנית. ונחלקו הפוסקים אם יברך.
- כאמור, הנוגע במקומות המכוסים שבגופו - חייב בנטילת ידיים, וזאת משום שיש בהם זיעה מרובה. היודע שגופו נקי מכל לכלוך וזיעה - נחלקו הפוסקים אם צריך ליטול ידיו.
- הנצרך לברך 'אשר יצר' בעת נטילת ידיים לסעודה - יש אומרים שירחץ את ידיו מעט ויברך 'אשר יצר', ולאחר מכן יטול ידיו כדין ויברך 'על נטילת ידיים', ויש אומרים שיטול ידיו כדין ויברך 'על נטילת ידיים' ולאחר מכן 'אשר יצר'.

